

September 2013

Het was het tweede telefoongesprek met M. nadat ik uit het ziekenhuis was ontslagen. Haar stem klonk luid en schel. Zij belde vanuit de auto. Ik had daar een uitgesproken hekel aan. Het voelde onprettig in mijn oren. “Dus het is gelukt? Ook dit heb je weer overleefd. Dan zul je nog wel een hele tijd leven en moet je alles maar eens opschrijven.” Mijn antwoord was even schreeuwerig als kortaf. “Nee hoor, er zit niemand te wachten op mijn levensverhaal,” en daarbij overzag ik als in een flits mijn weinig verheffende verleden en uiterst wankele gezondheid. Van de vele ambities die ik in mijn leven gekend had, waren er maar bar weinig verwezenlijkt. Ik kende M. al ruim dertig jaar, ik hield van haar en was even vertrouwd als verbaasd door haar boute uitspraken. Haar stem werd nog luider toen zij vervolgens riep: “Juist wel, je hebt zoveel meegemaakt en overleefd en je staat nog steeds rechttop in het leven. Dat is echt bijzonder.”

Het gesprek ging er vervolgens over dat ik haar ergens misschien wel gelijk kon geven, maar totaal geen zin had in welke taak dan ook. Bovendien was ik herstellende van een zeven uur durende hartingreep onder volledige narcose en was ik al blij de dagen een beetje normaal door te komen zonder al te veel enge hartkloppingen of duizelingen. Ik kapte het telefoongesprek daarom bij de eerste gelegenheid op beleefde wijze af.

Het gesprek bleef hangen. Na verloop van enkele weken besloot ik een poging te wagen mijn levensverhaal te schrijven, maar ik vroeg me daarbij wel af of het iemand ooit zou interesseren.

Wie wil een verhaal lezen over een man die ooit het leven fluitend tegemoet liep en gaandeweg de ene na de andere fysieke en geestelijke dreun moest incasseren?

Sinds 2005 leefde ik zeer gelukkig in het ‘nu’ met mijn partner, in 2009 waren we getrouwd. De gedachte dat het in ieder geval een mooi document voor hem zou zijn, gaf de doorslag.

Mijn jeugd was beloftevol, omdat ik slim bleek, niet onknop, muzikaal en zo waren er nog een paar meevallers, maar mijn jeugd was zeker niet geheel onbezorgd. De vroegste feiten zijn weinig opmerkelijk, al is een geboortedag op 5 december wel iets wat je de rest van je leven blijft horen. Geboren om 17.40 uur, op het moment dat mijn twee oudere broertjes bij opa sinterklaascadeautjes uitpakten.

Mijn moeder hoopte op een meisje. Ze naderde de kritische vruchtbaarheidsleeftijd en na twee jongetjes durfde zij hardop te zeggen dat een dochter wel erg leuk zou zijn. De plaatselijke Achterhoekse huisarts had maandenlang valse hoop gegeven. Hij meende aan de hartslag te kunnen horen dat het deze keer een meisje zou worden. Mijn moeder was niet erg onder de indruk van deze aanname. Het toeval wilde dat keizerin Farah Diba van Perzië in die maanden ook ging bevallen en dat moest voor de erfopvolging juist een zoon worden. In oktober 1960 werd Farah Diba's zoon Reza geboren. In de Achterhoek sprak mijn moeder daarop de gedenkwaardige woorden: “Dokter, met alle respect, maar als ze het bij Farah Diba niet zeker wisten, wie bent u dan om dit zo stellig te verkondigen?” Stilletjes hoopte zij dat hij gelijk had. Toen de bevalling zich aandienende en de huisarts aan het kraambed nogmaals zijn verwachting uitsprak, werd een derde zoon - van ruim negen pond - geboren.

Mijn vader belde vrijwel meteen een bevriende collega om het goede nieuws te vertellen, ook omdat zij niet echt nagedacht hadden over een naam voor mij, voor een zoon dus. De door de collega genoemde roepnaam Rolf werd gekozen en zou mij, mijn leven lang, goed bevallen.

Ik herinner me nog altijd opmerkelijk veel uit mijn vroege jeugd. Zonder problemen haal ik beelden terug en kan ik tot in detail beschrijven hoe iets toen was. Hoe bijvoorbeeld de woonkamer en suite in mijn geboortehuis eruitzagen, het plastic keukentafelkleed met molton onderkant of de plek van de pruimenboom in de tuin achter het huis.

Er was een oudere broer, opgewekt maar opvallend afwezig, en een oudste broer die zeer aanwezig was en dikwijls moeilijk gedrag vertoonde. Moelijk in een mate dat je daar tegenwoordig iets mee zou willen in de zin van een diagnose of therapie. In de late jaren vijftig en jaren zestig van de vorige eeuw sprak je daar niet over en rekende je het jezelf bijna aan wanneer je kind ‘moeilijk in de omgang was’.

Met een vader die als zakenman veel onderweg was en een moeder die werkelijk genoot van haar huisvrouwenbestaan, maar ook probeerde de spanning in het gezin bij de drukke vader weg te houden, ontwikkelde zich bij mij al heel vroeg het besef dat ik extra lief moest zijn om het moeilijke gedrag van mijn oudste broer te compenseren. Dit uitte zich in alertheid richting mijn moeder om te zien of zij leed onder het gedrag van mijn oudste broer. Wanneer dat - voor mijn gevoel - het geval was, ging ik bloemen plukken in de ‘bult’: het fraaie open bos achter het geboortehuis of ging ik in de woonkamer stof afnemen en, toen ik iets ouder was, deed ik boodschappen.

Deze gezinssituatie is de leerschool geweest voor mijn omgang met moeilijke karakters in werkkring of persoonlijk leven. In plaats van ze te vermijden leek het alsof ik hen aantrok en het een uitdaging vond om de personen in kwestie te begrijpen of bij te sturen. Alles had echter zijn grens, ook in dit verband.

Zo verbaasde ik mij jarenlang over de onredelijkheid van een leidinggevende binnen een instelling waar ik werkte die schijnbaar nooit normaal kon doen. Hij was of té gemaakt aardig of grof en kwaadaardig. Aanvankelijk trof mij dat niet persoonlijk. Ik probeerde erboven te staan, dacht zelfs ermee om te kunnen gaan. Toen ik echter in 2004, na vijftien jaar grenzeloze loyaliteit aan de organisatie, te horen kreeg dat ik te oud en te duur werd bevonden voor mijn functie sloeg verbazing om in diepe verachting. Van respect voor werknemers was eigenlijk al jaren geen sprake meer. Het was mij al eerder opgevallen dat mijn leidinggevende er niet voor terugdeinsde collega's zo grof te bejegenen dat zij huilend zijn werkkamer verlieten. Het meest opmerkelijke voorval en de oorzaak van een terugkerende droom waarin ik met een pistool de leidinggevende door een voet of knie schoot, had zich voorgedaan tijdens een regulier werkoverleg. Een van de studenten bleek na herhaaldelijk aandringen niet in staat een bepaalde bijdrage te betalen. Zij was enkele maanden zwanger. Het niet betalen van het geld deed de leidinggevende in woede ontsteken en tot drie keer toe schreeuwde hij 'dat zij zich dan maar moest prostitueren'.

Ik was koud en warm tegelijk geworden en wist niet hoe te reageren. De enige getuige, de iets minder hoge leidinggevende, zei zoals gewoonlijk niets en stak een zoveelste sigaret op. Het enige wat ik uiteindelijk kon uitbrengen was 'het nog eens met

haar te bespreken'. Ik had er weken last van en kon mij werkelijk niet voorstellen dat mensen zoiets konden zeggen. Jaren later noemde ik deze man de naaste mens die ik ooit had ontmoet.

Mijn oudste broer was naar mij toe openlijk beschermend geweest en dat gaf me het vermoeden dat moeilijke karakters ook zachte kanten hadden. Dat bleef mij fascineren. Het feit dat ik jarenlang als dertiger een relatie had met een man met een bipolaire stoornis, getuigde van het onvermogen voor mijzelf iets beters te wensen en op het juiste moment er een punt achter te zetten. Ook deze man had zachte kanten, maar de chaos en het continue spanningsveld hadden hier, net zoals dikwijls in mijn jeugd, veel te lang hun gang kunnen gaan.

De zorg voor mijn moeder, zonder twijfel de liefste en meest wijze vrouw in mijn leven, kostte mij als kind veel energie.

Ik was een jaar of vier toen ik al feilloos aanvoelde wanneer moeder stress ervoer door de kinderen of haar huwelijk. Ik dacht dit voor haar te moeten oplossen. Ik was natuurlijk te jong om dit op me te nemen, maar ik deed mijn stinkende best. Het bracht met zich mee dat ik eigenlijk meer behoefte had aan aandacht en genegenheid dan ik ontving en zo zocht ik - ter compensatie - aandacht van een lieve kleuterjuf, en wat later van een buurvrouw van Indonesische afkomst die mij als kind al een dramatisch slecht gebit bezorgde met een grote lading zoetigheid die dagelijks voor me klaarstond.

Eigenlijk waren de jeugdijaren bijzonder mooie jaren geweest, of is dat met alles waar je op terugkijkt? Het mechanisme van de minder leuke kanten parkeren en de juist leuke kanten meer gewicht en waarde geven. Veel goede jeugdherinneringen hadden wel een blutsje of haarscheurtje, maar het algehele beeld van mijn jeugd was toch positief.